

[kitap tanıtımı]

Dilbilimsel Tefsir ve Kur'an'ı Anlamaya Katkısı

Mustafa Karagöz

Nurşaç Özdamar

erciyes üniversitesi sosyal bilimler enstitüsü yüksek lisans öğrencisi
{ azmuzzade@gmail.com }

ERUIFD

[2013 / 2, SAYI: 17, SAYFA: 99-100]

Dilbilimsel Tefsir ve Kur'an'ı Anlamaya Katkısı

Mustafa Karagöz

Ankara Okulu yay., 2010, Ankara (352 sayfa)

Mustafa Karagöz, doktora tezi olarak hazırladığı bu çalışmada dilbilimsel tefsiri ve Kur'an'ı anlamaya katkısını incelemektedir.

Yazar, giriş kısmında çalışmanın konusu, amacı, önemi, kapsamı, sınırları ve yöntemi üzerinde durmaktadır. Çalışmanın konusu, dilbilimsel tefsir ve Kur'an tefsirine katkısıdır. Yazar, ilk üç asırdaki dilbilimsel tefsir faaliyetlerinin analiz edilmesini amaç olarak ortaya koymakta ve dilbilimsel tefsirin Kur'an'ı anlamakta ne kadar önemli olduğu vurgulamakta bu yüzden de bunu bilmenin Kur'an'ı doğru anlamakta yararını dile getirmektedir. Çalışmayı sadece ilk üç asırla sınırlı tutmakta ve bu dönemdeki dilbilimsel tefsirle doğrudan alakalı eserleri incelemektedir. Yani garîbu'l- Kur'an, Vücuḥ Nezair, Meâni'l- Kur'an, i'râbu'l Kur'an alanında telif edilen eserlerin dilbilimin alt dallarına tekabül eden; sarf, nahiv, lügat açısından karşılaştırılmalı olarak incelenmesi ve bu inceleme sonucunda dilbilimsel tefsirin Kur'an'ı anlamaya katkısının neler olabileceği, araştırmanın sınırlarını oluşturduğunu belirtmektedir. Yazar, belirli bir dönemi incelediğini belirtmekte bu yüzden de tümevarım yöntemiyle ve tarihsel bakış açısıyla değerlendirmektedir.

Çalışmanın merkezini teşkil eden "Dilbilimsel Tefsir" üç bölümde incelenmektedir. " Kavramsal ve Tarihi Çerçeve" ismini taşıyan birinci bölümde, dilbilim ve dilbilimsel tefsir kavramlarını açıklamaktadır. Dilbilimi; dil ya da lehçeyi objektif bir şekilde inceleyerek, dilin özelliklerini; fonetik, morfolojik, sentaktik, semantik ve etimolojik olguların tabii olduğu dil kanunlarını; bu olguların birbirleriyle ve psikolojik, toplumsal coğrafi diğer olgularla ilişkisini açıklamayı amaçlayan bir bilim olarak açıklamaktadır. Burada yazar, filoloji ile yakın anlamalı olmasına rağmen aralarında fark olduğunu ifade etmektedir. Dilbilimsel Tefsiri ise Kur'an yorumunda ağırlıklı olarak sözdizimi, biçimbilim, anlambilim gibi, dilbilimin çeşitli alt dallarından çağdaş dilbilimin verilerini de göz önünde bulundurarak yararlanılan yöneliş olarak tanımlamaktadır. Aralarındaki ilişkinin ne olduğu sorusuna, dilbilimsel tefsirin dilbilimi kendi amacı için, yani Kur'an tefsiri için kullanması şeklinde cevap vermektedir. Yani dilbilimsel tefsir dilbilimden yararlanmaktadır.

"Dilbilimsel Tefsirin Doğuşu ve Gelişimi" adlı ikinci bölüm, dilbilimsel tefsirin bir ekol olması, ortaya çıkmasında etkili olan etmenler ve tedvin öncesi-sonrası olarak dilbilimsel tefsirin doğuşu ve gelişimini kapsamaktadır. Dilbilimsel tefsir ekolüyle kasdının da Kur'an diliyle ilgili meseleler etrafında birleşen ve

Kur'an'ı ağırlıklı olarak dilbilimsel açıdan açıklamaya çalışan müfessirler ve tefsirler olduğunu bildirmektedir. Dilbilimsel tefsirin ortaya çıkmasına etki eden etmenleri, dini, ilmi ve sosyo-kültürel, sosyo-politik ve sosyo-ekonomik etkenler olmak üzere dört başlık altında incelemektedir.

Yazar, dini etkenleri, Kur'an'ın doğru anlaşma gayretleri, Kur'an'ın Arapça'nın en sahih ve en güzel kullanımlarını içinde barındırmasından dolayı dilbilim çalışmalarında Kur'an'ın delil kabul edilmesi şeklinde açıklamaktadır. İlmî ve sosyo- kültürel etkenlerde de fetihler sonucu sınırların genişlemesi ve dilin bozulması, yeni kültürlerle karşılaşma ve ilmi münazaralar dikkati çekmektedir. Sosyo-politik etkenlere baktığımızda siyasi etkenler sonucu dilbilimsel tefsirinin gelişmesini kastetmektedir. Örneğin Emevîler döneminde başkentini Medine'den Şam'a taşınması insanların farklı kültürlerle etkileşimini hızlandırmış ve bu etkileşim sonucunda dilbilimsel tefsirde olumlu olarak nasibini almıştır. Sosyo-ekonomik etkenler olarak da ekonomik etkenleri ve idarenin bu çalışmalara yaptığı maddi destek olarak düşünmek gerekmektedir.

Yazar, dilbilimsel tefsirin doğuşu ve gelişimini tedvin öncesi ve tedvin dönemi olarak ele almakta, bunu nedenini de diğer ilimlerde olduğu gibi tefsirin de bir süreç için de gelişmesi olarak açıklamaktadır. 'Tedvin öncesi Dönem' başlığı altında Hz. Peygamber, sahabe, Tabiî döneminden tedvin edilinceye kadar geçirdiği süreçlerden kısaca bahsetmekte, dilbilimsel tefsirin ilk nüvelerine temas etmektedir. Bu dönemde yapılan izahlar kelime izahları olarak karşımıza çıktığını belirtmektedir. Dilbilimsel tefsirin teşekkül ederek ekolleştiği döneme referansta bulunan 'Tedvin Dönemi Dilbilimsel Tefsir Faaliyetleri' başlığı altında dilbilimsel tefsirin ilk örneği kabul edilebilecek olan Mukâtil b. Süleyman'ın Vücûh ve Nezâir'inden dördüncü asrın başlarına kadar dilbilimsel tefsir alanında telif edilmiş tefsirleri incelemektedir. Yani dilbilimsel tefsirin teşekkül ve gelişim döneminde telif edilmiş ve bize ulaşmış eserleri incelemektedir. Bu dönemde Garîbu'l-Kur'an, Mecâzi'l- Kur'an, Meâni'l- Kur'an, vücûh ve Nezâir isimli eserler verilmiştir.

"Kur'an'ın anlaşılması ve Dilbilimsel Tefsir" isimli üçüncü bölümde bir anlama ve yöntemi sunma konusunda dilbilimsel tefsir ekolünün ve dilbilimsel tefsirlerin Kur'an'ı anlamaya katkısını ele almaktadır. Kur'an'ın anlaşılması açısından dilbilimsel tefsirin katkısı, ayetlere verilen mananın maksadına uygun olup olmadığı konusunda en temel ölçütün dilbilim olması, dilbilimin Kur'an'ın anlaşılmasında göz önüne alınması gerektiğini belirtmektedir. Dilsel bir hitap olan Kur'an'ın ilk olarak dilbilimin ilke ve kurallarına göre anlaşılması gerektiğini belirtmektedir. Bu yönüyle dilbilim Kur'an'ın anlaşılmasında başat rol oynamaktadır. Eser yazarın değerlendirmeleriyle sonuç kısmıyla son bulmaktadır.

Karagöz, çalışmasını sistematik bir şekilde ele almış ve bütünlüğü sağlamıştır. Fakat belirli konularda sık sık tekrara düştüğü görülmektedir. Ayrıca bir konuyu ele alırken tek bir kaynak ya da çalışma kullanmış ve sıkça bu kaynağa atıfta bulunmuştur.